

TE-AM TRĂIT SAU TE-AM VISAT DOAR, VIAȚĂ¹ ? (4)
POMENIREA - GRIGORE VIERU - Ingerul (Partea I-Oradea)

*„Dacă visul unora a fost ori este să ajungă în cosmos,
eu viața întreagă am visat să trec Prutul.”*

Grigore Vieru

Col. Dr. Constantin Moșincat – (abr. C.M.), continuăm și mutăm dialogul nostru despre Viața trăită și nu visată, amintindu-ne de Grigore Vieru, pomenit în Biserica Alabastră din Oradea, unde, pe 14 februarie 2026, un sobor de preoți avându-l în frunte pe Părintele. Arhiepiscopul Gheorghe Nemeș a oficiat un parastas de pomenire pentru MOȘI. La așezământul social, după slujba de pomenire a vrednicului de amintire Episcop Roman R. Ciorogariu, din 22 ianuarie 2026, am răsfoit Cartea de Aur, în care apare și semnătura lui Grigore Vieru, în urma vizitei sale la Oradea din 1994.

Grigore Vieru, (n. 14 februarie 1935, Pererîta, jud. Hotin (astăzi raionul Briceni, R. Moldova)- d.18 ianuarie 2009, Chișinău), poet, eseist, autor de literatură pentru copii, reper major al literaturii române din Basarabia, a fost apreciat și recompensat cu premii literare în R. Moldova și România, Membru de onoare al Academiei Române (1993). Din bogată sa fișă biografică, reținem: Alarma (1957), Muzicute (1960), Numele tău (1968), Aproape (1974), Steaua de vineri (1978), Reaprindeți candela (1989), Cel care sunt (1993). În lucrările sale poetul folosește ca motive recurente: Mama – izvor al ființei,; Limba – casă a sufletului; Lacrima – purificare; Copilul – adevăr moral; Lumina –

speranță / credință. Vieru considerăm că a fost vocea esențială a rezistenței prin cultură în Basarabia, promotor al identității românești, poet canonic al sensibilității collective. Cum l-ați cunoscut pe Grigore Vieru?

General prof. univ. dr. Lazăr Cârjan:

Îmi e greu să vorbesc despre Grigore Vieru la trecut. L-am cunoscut acasă la Adrian Păunescu pe la sfârșitul lunii iunie 1994. Am participat la o ședință profesională la București și mă înțelesesem cu marele poet să-i fac o vizită în locuința sa din strada Dionisie Lupu. Nu eram pregătit sufletește să-l cunosc pe acest poet de geniu cu înfățișare de înger, unul dintre cei mai tenace luptători pentru propășirea limbii române în Basarabia. Felul lui de a fi m-a încurajat să-mi strunesc emoțiile: radia lumină, calm și bunătațe, și când vorbea, și când tăcea. Aveam să aflu că era obosit și stresat, *văluit*, cum avea să afirme el însuși într-un interviu, peste câțiva ani.

- Generale, mi-a spus Adrian Păunescu, Grigore are nevoie de odihnă și de liniște. A aflat că ai omenit 40 de copii basarabeni la Băile Felix și l-am convins că se poate trata și el în Bihor. Ce zici, ai putea să-i asiguri un sejur în stațiune? Te previn că a suferit mai multe crize de tensiune arterială oscilantă și trebuie să-l ascundem de politicieni și de ziariști. Te încumeți?

Grigore Vieru-Lazăr Cârjan- 1994

- Da, i-am răspuns, dar nu trebuie să facă baie pentru că nu se recomandă la cardiaci.

- Nu se pune problema, Grigore nu vrea decât liniște.

Am fost încântat că pot să respir același aer cu un asemenea geniu. La plecare, Adrian Păunescu m-a atenționat din nou:

- Generale, să ai grijă de Grigore ca de Eminescu!

Trebuie să recunosc că eram și puțin îngrijorat: pentru cei 40 de copii, am avut 30 de nopți nedormite, dar din fericire au fost cuminți și au ascultat de cele două profesoare care îi însoțeau. I-am condus până la

Chișineu și am fost eliberat de griji doar când i-am predat părinților, care ne așteptaseră lângă frontieră, îngrijorați și ei. Cu poetul era altceva: era un om cum nu mi-a fost dat să cunosc un altul, se purta simplu, fără pretenții, ca un copil bine educat. Directoarea hotelului și ospătarii au fost încântați de un asemenea musafir, nu conteneau cu laudele la adresa poetului. Medicii, de asemenea.

Întruna din zile m-a rugat să-l duc la piața de alimente a Oradiei, să simtă pulsul oamenilor obișnuiți. N-am să uit niciodată scena la care am participat: toți producătorii îl ovaționau și doreau să-i strângă mâinile. Se întreceau cu toții să-i ofere fructe și legume.

- Vă mulțumesc, n-am nevoie, am tot ce-mi trebuie, le răspundea el.

L-am condus la principalele monumente ale Bihorului, între care Biserica cu Lună, Bazilica Romano-Catolică, Catedrala Greco-Catolică, Peștera Urșilor.

Întro duminică m-a rugat să-l duc la o slujbă ortodoxă. Nu știu cum m-a străfulgerat gândul de a-l vizita pe părintele Gheorghe Nemeș, de la Biserica Albastră, care devenise celebră în Bihor: a fost botezată astfel de părintele mitropolit Bartolomeu Anania și înnobită de vizita Întâiului Stătător al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. N-am să pot uita nici scena din această sfântă biserică: părintele Nemeș l-a prezentat elogios pe marele poet și toți credincioșii l-au înconjurat cu dragoste, rugându-l să le dea *autografe pe cărțile de rugăciuni*. În Cartea de Onoare a bisericii a scris o pagină întregă, cum numai el putea s-a facă. Părintele Nemeș a marcat data: 20 iulie 1994 și revenirea în 28 iulie.

C.M. – *Apropos, de vizita de la Biserica Albastră. Și acolo tematică dominantă maca Vieru o distingem prin: Mama (simbol ontologic și identitar), Limba română (sacralitate, continuitate), Copilăria (puritate, ethos moral), Neamul / Patria (memorie, suferință, speranță), Iubirea și jertfa. Caracteristici stilistice: Limbaj aparent simplu, esențializat; Lexic accesibil, muzicalitate natural; Structuri litanice / incantatorii; Simboluri transparente, încărcate afectiv; Ton elegiac, confesiv, luminous. Plăcut și melodios.*

Alăturăm spre exemplificare și reproducem (foto) minunata consemnare a lui Grigore Vieru făcută chiar la Biserica Albastră din Oradea: „Caldă și luminoasă, ca lacrima maicii, este Biserica Sf. Nicolae păstorită de unul dintre cei mai străluciți preoți ai Țării, Gheorghe Nemeș. Fiind întreagă Biserica noastră așa cum este acest Sfânt lăcaș, va fi întreagă, cu Voia lui Dumnezeu, Biserica și Țara noastră.”

După această frumoasă apreciere, exprimată în stilul său poetic, a alcătuit pe loc și poezia: Autobiografie, pe care o reproducem aici, poezie care este, poate, pentru prima dată publicată.

Autobiografie

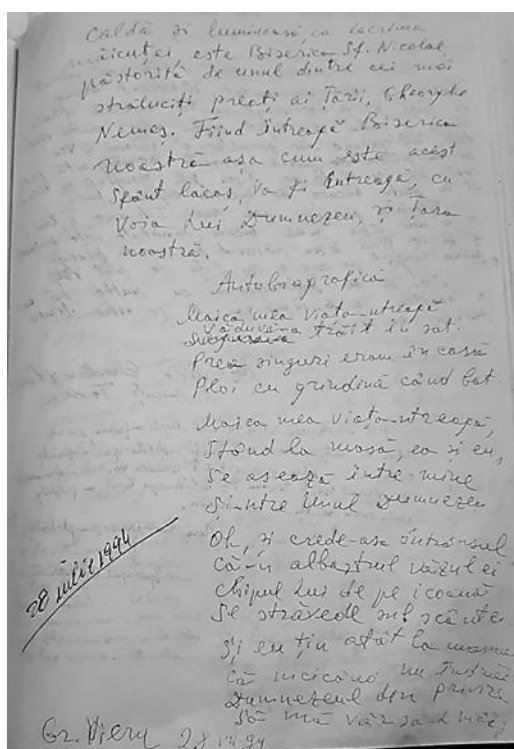
Maica mea Viața întreacă
Văduvă a trait în sat
Prea singur eram în casă
Ploi cu grindină când bat.

Maica mea viața întreagă
Stând la masa, ea și eu,
Se așeza între mine
Și între Unul Dumnezeu.

Oh, și crede așa Întrânsul
Că-i albastrul văzul ei
Chipul Lui de pe icoană
Se străvede sub scântei.

Și eu țin atât la mama
Că nicicând nu îndrăznii
Dumnezeul din privire
Să mă vad a-L mâzgălii.

Gr. Vieru 28. VII. 1994

Pagină din Cartea de Aur a Bisericii

Această frumoasă amintire pr. Arhiepiscopul Gheorghe Nemeș a consemnat-o și în cartea sa: Cinzeci de ani de slujire a Bisericii Ortodoxe și a neamului meu românesc, carte pe care a arătat-o și la pomenire, din care a citat rândurile de mai sus, în 14 februarie 2026, în memoria lui Grigore Vieru. De câte ori a vizitat marele poet Oradea, de s-a îndrăgostit până și de „poliție”, după cum reiese din dedicația alăturată.

General prof. univ. dr. Lazăr Cârjan: - N-am ținut o contabilitate a vizitelor cu care m-a onorat Poetul. În cartea de onoare a Inspectoratului de Poliție Bihor a consemnat primele impresii în data de 2 iulie 1994:

„Aici, la Margine, se află mijlocul Țării. Aici s-a întâlnit Eminescu cel mare cu Eminescu neamului. Văd pentru prima oară Oradea, pe care sufletul meu o cunoaște de două mii de ani. Îi mulțumesc că este, vă mulțumesc că sunteți.”

În continuare a scris, din memorie, poezia *Legământ dedicată lui Mihai Eminescu*:

*„Știu: cândva la miez de noapte,
Ori la răsărit de Soare
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.*

*Am s-ajung atuncea, poate,
La mijlocul ei aproape,
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.*

*S-o lăsați așa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.*

*Iar de n-au s-auză dânșii
Al străvechei slove bucium,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbucium.”*

A mai scris o dedicație la data de 1 august 1994, după ce a ținut un omagiu pentru limba română în fața polițiștilor bihoreni:

„Este pentru prima oară când nu mi-e teamă de poliție. Am văzut ochi umezi la întâlnirea cu veghetorii liniștii noastre, în ei am văzut chipul frumos al Patriei mele. Mulțumesc minunatului comandant Lazăr Cârjan și întregii poliții bihorene care și-au alipit inima de lacrima noastră.

Gr. Vieru, Oradea, 1 aug.1994.”

În anul următor a revenit însoțit de soția lui, Doamna Raisa, profesoară de română și latină, o femeie admirabilă care a avut grijă de Poet cum numai mama lui putea să o facă.

Ultima vizită la Oradea a fost în martie 1996, când a scris din nou în Cartea de Onoare:

„M-am simțit, și mă simt în preajma fratelui Lazăr Cârjan, mai voinic, mai frumos, mai român și mai apărat. Ferice de țara care are asemenea bărbați,

Ferice de noi. Gr. Vieru, 26. III. 1996.”

Mi-a făcut cadou cartea lui, *„Curățire Fântâniei”*, apărută la Editura Porto-Franco din Galați, în anul 1993, cu următoarea dedicație:

„Minunatului fiu al Basarabiei, Lazăr Cârjan, în preajma căruia mă simt mai voinic, mai frumos și mai apărat și alături de care aș merge la orice război. Cu totul al Dumitale, Gr. Vieru, Oradea, 27 martie 1996.”

Trebuie să precizez că Poetul era deosebit de generos cu epitetele cu care m-a gratulat. Mă alinta Fratele Lazăr, dar îi numea frați pe toți românii cu care se întâlnea.

Înainte de plecare, m-a rugat să-i recomand un ziarist serios dintre cei care îl asaltau cu rugăminți de a le acorda un interviu și i l-am propus pe tânărul poet Ioan F. Pop de la Noua Gazetă de Vest, care a acceptat să-i trimită întrebările, deoarece Poetului i s-au răstălmăcit uneori spusele. Manuscrisul mi l-a încredințat mie, împreună cu o filă scrisă de mână, *„Poetul și omul politic”*, dedicată lui Adrian Păunescu:

„Gloria și coliba păstorului nu au intrări secrete.

În poezie și politică nu se intră cu ușurătatea pilelor. Nici dând din coate. Acolo își croiește drum numai pieptul oțelit al harului.

Poetul Adrian Păunescu, harul său, mai exact durerea din el, au crescut și maturizat excepționalul om politic care este Adrian Păunescu. Iar omul politic din el apără și ocrotește poetul.

Din poezie, din poezia Țării, Adrian Păunescu nu va ieși nicicând. Politica o va părăsi când vor dispărea veninul și agresiva și distructiva pizmă care îmi vine să cred că, spre rușinea noastră, a devenit națională. Mi-e teamă că niciodată nu va ieși din politică.

Dorim poetului, cu ocazia zilei sale de naștere și cu prilejul apariției numărului 200 al publicației Totuși iubirea, multă sănătate, noi puteri de muncă și noi izbânzii.

Grigore Vieru[.]”

C.M. – Am recitat poezia lui Grigore Vieru „Pomenirea”, pe care o reproducem în întregime, cu succinte observații și sublinieri cu privire la frumusețea și delicatețea limbajului și leitmotivul „mamă” folosit.

Pomenirea - de Grigore Vieru

Sunt iarbă. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt iarbă?

Iarba are mamă.

Sunt frunză. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt frunză?

Frunza are mamă.

Sunt om. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt om?

Omul are mamă.

Sunt dor. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt dor?

Dorul are mamă.

Sunt lacrimă. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt lacrimă?

Lacrima are mamă.

Sunt cântec. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt cântec?

Cântecul are mamă.

Sunt mormânt. Mai simplu nu pot fi

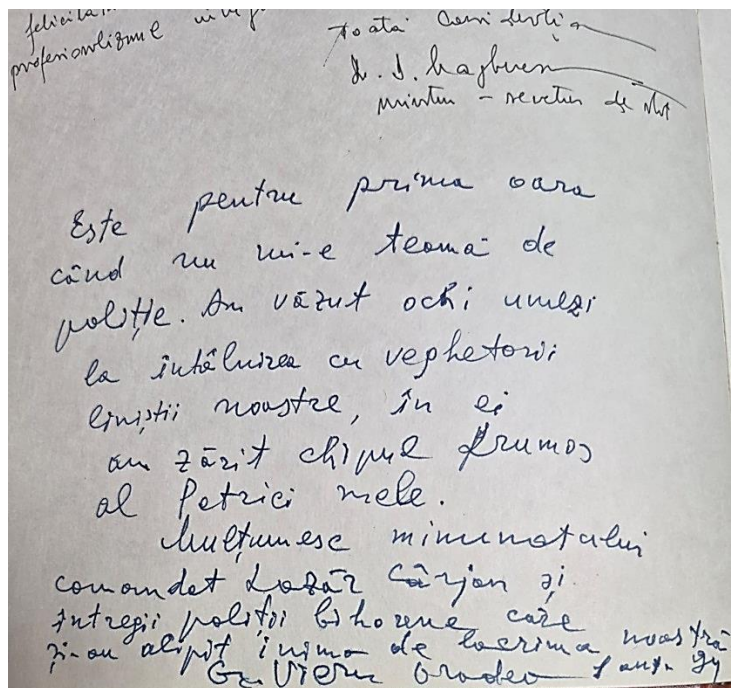
Ce dacă sunt mormânt?

Mormântul are mamă.

Sunt pomenire. Mai simplu nu pot fi.

Ce dacă sunt pomenire?

Pomenirea are mamă.

Pentru a fixa cadru tematic și poziționare în opera lui Vieru a poemul „Pomenirea” vom constata că se înscrie organic în axa centrală a liricii sale: **mama – limba – neamul – memoria**. În economia operei sale, mama nu este doar figură biografică, ci principiu ontologic și axiologic. Formula repetată

obsesiv în poem – „X are mamă” – transformă maternitatea în temei al existenței și al sensului. Textul are o construcție litanică, cu valoare incantatorie, structurată pe reluări anaforice: „Sunt iarbă. Mai simplu nu pot fi. / Ce dacă sunt iarbă? / Iarba are mamă.” // Sigur că pentru a creiona concepția poetului, transpusă în poezie, cu tematică specific pentru copii ori/și patrie ne-ar trebui ceva timp. În câteva rânduri totuși, plecând de la aceste minunate rânduri, rămase pe foile volante pe care le păstrați ca un veritabil colecționar, cum era Grigore Vieru, dincolo de rânduri?

General prof. univ. dr. Lazăr Cârjan: Am petrecut seri de neuitat cu Poetul – Înger. Mi-a recitat poezii despre cei trei piloni ai sufletului său: Mama, Limba Română, Mihai Eminescu. Eu i-am recitat din poezii români pe care îi idolatriza: Lucian Blaga, Octavian Goga, George Bacovia, Nichita Stănescu. Am reușit să mă țin de cuvântul dat lui Adrian Păunescu: nu l-a deranjat nimeni, nici politicieni, nici ziariști, cu toate că se aflase că este în Bihor. Lui Eminescu i-a dedicat și câteva versuri, de aici de la „marginile de țară” unde s-a întâlnit Eminescu cel mare cu Eminescu neamului!

Era cu adevărat un om minunat. Cine citește aceste rânduri îl va percepe pe Grigore, ca pe fratele basarabean. Poetul a cunoscut-o la Oradea, se putea altfel?, și pe inegalabila Doamnă Maricica Bondici, șefa de atunci a restaurantului „Oradea”, căreia i-a dedicat cuvinte măgulitoare, pe măsura talentului ei de amfitrionă:

„Bucuros să adaug și eu câteva cuvinte la această cronică a sufletului românesc. Bucatele grozave, dar eu, român basarabean, eram flămând de sufletul nostru. L-am găsit din belșug la „Oradea”, dar tot flămând am rămas. Voi reveni.

Dacă azi, prin restaurantele noastre Țara stă rușinată prin colțuri, dacă nu este chiar izgonită din ele, la „Oradea” ea stă în capul mesei acolo unde știe Doamna Maricica, distinsa noastră Doamnă, că trebuie să stea Țara. Asemeni oameni îmi scurtează și-mi netezesc drumul către Patria mea și mă fac să cred în izbânda Binelui Românesc.

Aici, la margine, se află
 mijlocul Țării. Aici
 s-a întâlnit Eminescu
 cel mare cu Eminescu
 cel mic al neamului.
 Văd pentru prima oară
 Oradea pe care sufletul
 meu o cunoaște de
 două mii de ani. Fi
 multumesc că este, va
 multumesc că sunteți.
 Depășind
 din limba Eminescu
 Știu: cândva la miez de noapte
 ori la răsărit de soare
 stăpe-ni-s-or ochii, mie
 Tot deasupra cărții sale.
 Am s-ajung atunci, poate,
 la mijlocul ei aproape,
 ci să nu închideți cartea
 ca pe celelalte pleoape.
 S-o lăsați așa, deschisă,
 ca băiatul meu ori fata
 să citească mai departe
 ce n-a dorit nici țara.
 Jar de n-au s-aură dăruți
 Al străvechii slove byzantine,
 Așezati-mi-a ca peșteră
 Cu toți codii ei în 2000 km.

2 iulie 1994
 Gr. Vieru
 Cu frățușcă iubire!

Grigore Vieru, Oradea, 29.VII.94”

Fără această însemnare aş fi uitat că am sărbătorit ziua mea de naștere cu Îngerul Basarabiei, alături de regretata mea soție.

Poetul și-a respectat promisiunea și a revenit la „Oradea”:

„De ce n-ar fi Oradea capitala Țării, de ce n-ar fi „Oradea” doamnei Maricica centrul de cultură al Oradei, de ce n-ar fi toți românii ca românii din Oradea?!”

Cu frățească iubire și credință în izbânda Dreptății Românești, Gr.Vieru, 26.III.96.”

Chiar așa: de ce n-ar fi toți românii ca românii din Oradea?

C.M. – Dacă ar fi ca eu să răspund la întrebare aş zice așa: pentru că sunt risipiți prin multe locuri, dar pe care le sfințesc și unde își cinstesc valorile. În iulie 2011 am participat la o sesiune de comunicări științifice, organizată de către dr. Ioan Lăcătușu, și Ilie Șandru la Toplița. Atunci și acolo am avut privilegiul de a fi părtaș la slujba de sfințire a bustului inaugurat în parcul central al orașului Toplița, slujbă oficiată de PS. Ioan. Atunci l-am cunoscut și pe prof. Ilie Șandru, unul dintre organizatori, un apropiat al poetului care ne-a vorbit despre meritul și recunoștința poetului la primirea titlului de cetățean de onoare al Topliței.

Reproduc din memorie cuvintele pline de mulțumire și de satisfacție pentru titlul primit anterior de la Academia Română. **Devenind astăzi cetățean de onoare al municipiului Toplița simt că am devenit cetățean de onoare al României. Faptul că sunt membru al Academiei Române și Cetățean de Onoare al municipiului Toplița valorează pentru mine mai mult decât Premiul Nobel, afirma în 30 mai 1995 poetul Grigore Vieru.**

Eu cred că Grigore Vieru a înțeles mai devreme decât alții toată tragedia ce s-a abătut peste românii din Basarabia. Și a înțeles că singura lor salvare, spre a supraviețui ca popor, era păstrarea limbii române, cel puțin așa îmi amintesc din spuesle prof. Ilie Șandru. Din acest motiv care încă din tinerețe a început lupta pe

frontul limbii române pentru că, așa cum spunea Mihail Kogălniceanu, un popor se întinde până unde trăiește limba sa, adică de la Nistră pân' la Tosa, cum identifica Mihai Eminescu. Cum l-ați perceput pe Grigore Vieru ca nartiv roman, comparat și cu alți basarabeni pe care i-ați cunoscut?

General prof. univ. dr. Lazăr Cârjan:

Grigore Vieru era deja unul dintre cei mai îndrăgiți poeți basarabeni, devenit el însuși un simbol al luptei pentru supraviețuire. El avea deja în urmă o operă solidă, bogată și valoroasă, în care dragostea de mamă, de țară și de limbă erau ideile-forță ce se regăsesc aproape în fiecare poezie.

C.M *-După acest creștinesc gest, inițiat de Domnia Voastră și pus în rugăciune de pr. Arhiepiscopul Gheorghe Nemeș, nădăjduim că vremea pomenirii Moșilor și Strămoșilor a prins rădăcină veșnică iar unui inger – precum Grigore Vieru, i-a dat aripi de libertate. Dumnezeu să-l aibă în pază!*

-va urma-

A consemnat
Col. Dr. Constantin Moșincat